

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบแผนการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร และความแตกต่างในลักษณะทางประชากรกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย

การวิเคราะห์การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทยสำหรับการศึกษาี้ เดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีเป็นการวิเคราะห์ในช่วง 12 เดือนหลังคลอด ซึ่งผลจากตารางที่ 6 พบว่าอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรภายในช่วง 12 เดือนหลังคลอด มีร้อยละ 94.4 ทั้งนี้พบว่า ระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังจากคลอดบุตรคนล่าสุดมีค่าเท่ากับ 3.1 เดือน และพบแบบแผนการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย กล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนล่าสุด ตามเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด พบว่า สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดนี้มีความแตกต่างในการเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ในช่วง 1-4 เดือนหลังคลอด โดยสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดมีอยู่ร้อยละ 19.3 และเพิ่มเป็นร้อยละ 45.6 และ 74.9 ภายในในเดือนที่ 3 และ 4 หลังคลอดตามลำดับ หลังจากนั้นแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

จากผลการศึกษาจะเห็นว่าสตรีเกือบทั้งหมด (คือร้อยละ 94.4) เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 12 เดือนหลังคลอด และระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทยคือประมาณ 3 เดือน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วนับว่าไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป แต่อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มสตรีจำนวนไม่น้อยที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด (คือมีอยู่ร้อยละ 19.3) การเริ่มมีเพศสัมพันธ์ในช่วงเวลาดังกล่าวนับว่าเร็ว เนื่องจากแพทย์มักแนะนำให้คู่สมรสงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะในช่วง 4-6 สัปดาห์หลังคลอด (สุวชัย อินทรประเสริฐ และสมพล พงษ์ไทย, 2530: 523-534) และเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ภายใน 6 สัปดาห์หลังคลอดของสตรี จะพบว่าอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์จะแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความแตกต่างของระเบียบวิธีวิจัย ตัวอย่างของสตรีหลังคลอด ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในเรื่องเพศไปตามความก้าวหน้าของสังคมสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 6 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร

เดือนที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร	สัดส่วนสะสมที่ เริ่มมี เพศสัมพันธ์
ภายใน 1 เดือน	.015 (35)
ภายใน 2 เดือน	.193 (495)
ภายใน 3 เดือน	.456 (753)
ภายใน 4 เดือน	.749 (845)
ภายใน 5 เดือน	.837 (246)
ภายใน 6 เดือน	.888 (144)
ภายใน 7 เดือน	.923 (104)
ภายใน 8 เดือน	.934 (26)
ภายใน 9 เดือน	.939 (17)
ภายใน 10 เดือน	.942 (6)
ภายใน 11 เดือน	.944 (7)
ภายใน 12 เดือน	.944 (1)
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	3.15
รวม (%)	89.6 (2,679)*

* ไม่ได้ส่งน้ำหนัก

และการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยที่นำมาศึกษาหาความสัมพันธ์กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งคาดว่าความแตกต่างในลักษณะเหล่านี้น่าจะมีผลทำให้การเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรแตกต่างกัน โดยในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะทางประชากร ได้แก่ อายุของสตรีเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต การมีประจำเดือนหลังคลอด การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด และการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด

ความแตกต่างในลักษณะทางประชากรกับการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย

1. อายุของสตรี เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด

จากผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างอายุปัจจุบันกับการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร การศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่า "สตรีที่มีอายุน้อย เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด น่าจะมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด เร็วกว่าสตรีที่มีอายุมาก เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด" ซึ่งผลจากตารางที่ 7 แสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดตาม เดือนที่ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด และ อายุของสตรี เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด พบว่า ความสัมพันธ์ เป็นไปดังสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือกลุ่มสตรีที่มีอายุน้อยจะ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ เร็วกว่าสตรีที่มีอายุมาก เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด นั่นคือกลุ่มสตรีที่อายุ 13-19 ปี มีสัดส่วนสะสมของการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดที่สูงกว่าสตรีกลุ่มอายุอื่น และต่ำสุดในกลุ่มสตรีที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป (ยกเว้นภายใน 2 เดือนหลังคลอด กลุ่มสตรีที่มีอายุ 30-34 ปี มีสัดส่วนสะสมที่ต่ำกว่ากลุ่มสตรีอายุ 35 ปีขึ้นไปเพียงเล็กน้อย) กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่มีอายุ 13-19 ปี มีอัตราส่วนร้อยละของการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ เท่ากับร้อยละ 25.7 และร้อยละ 22.6, ร้อยละ 18.2, ร้อยละ 13.3, ร้อยละ 13.7, สำหรับกลุ่มสตรีที่มีอายุ 20-24 ปี, 25-29 ปี, 30-34 ปี, และ 35 ปีขึ้นไป ตามลำดับ และเช่นเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงระยะเวลามัธยฐาน พบว่า ระยะเวลา มัธยฐานของการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดของสตรีที่มีอายุน้อยจะ เร็วกว่าสตรีที่มีอายุมาก กล่าวคือ สตรีที่มีอายุ 13-19 ปี มีระยะเวลามัธยฐาน 2.8 เดือน เปรียบเทียบกับ 3.7 เดือนในสตรีที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภายใน 4-12 เดือนหลังคลอด จะพบว่ากลุ่มสตรีที่อายุน้อยจะมีอัตราส่วนร้อยละของการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่สูงกว่าสตรีที่มีอายุมากในบางกลุ่มอายุ นั่นคือ สตรีกลุ่มอายุ 20-24 ปี ภายใน 4-12 เดือนหลังคลอด จะมีอัตราส่วนร้อยละที่ต่ำกว่าสตรีกลุ่มอายุ 25-29 ปี และต่ำกว่าสตรีกลุ่มอายุ 30-34 ปี ภายใน 7-12 เดือนหลังคลอด

จากข้อค้นพบดังกล่าวสรุปได้ว่า กลุ่มสตรีที่ เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเร็ว คือภายใน 2 เดือนหลังคลอด ได้แก่ กลุ่มสตรีที่มีอายุน้อย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับการ ศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ สุรศักดิ์ ฐานิพานิชสกุล (2530: 15) ที่พบว่า สตรีที่มีอายุน้อย มีเพศสัมพันธ์ภายใน 6 สัปดาห์หลังคลอดสูงสุด และพบว่าภายใน 4-12 เดือนหลังคลอดกลับพบว่า สตรีกลุ่มอายุ 20-24 ปี มีอัตราส่วนร้อยละของการ เริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่ต่ำกว่าสตรีกลุ่มอายุ 25-29 ปี และ 30-34 ปี ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสตรี 2 กลุ่มนี้เป็นสตรีที่สมรสไม่นาน ความสนใจ ในเรื่องเพศจึงอาจจะมีสูงกว่าสตรีกลุ่มอายุ 20-24 ปีก็ได้

ตารางที่ 7 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามอายุเมื่อคลอดบุตร
คนล่าสุด

เดือนที่เริ่มมีเพศ สัมพันธ์หลังคลอดบุตร	อายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด (ปี)				
	13-19	20-24	25-29	30-34	35+
ภายใน 1 เดือน	.025	.013	.021	.012	.000
ภายใน 2 เดือน	.257	.226	.182	.133	.137
ภายใน 3 เดือน	.557	.481	.479	.395	.290
ภายใน 4 เดือน	.809	.738	.794	.737	.607
ภายใน 5 เดือน	.882	.828	.869	.814	.753
ภายใน 6 เดือน	.916	.886	.910	.868	.828
ภายใน 7 เดือน	.933	.912	.942	.917	.895
ภายใน 8 เดือน	.939	.925	.948	.933	.916
ภายใน 9 เดือน	.941	.932	.949	.940	.925
ภายใน 10 เดือน	.941	.938	.952	.940	.925
ภายใน 11 เดือน	.941	.940	.956	.942	.927
ภายใน 12 เดือน	.941	.941	.956	.942	.927
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	2.81	3.08	3.07	3.31	3.66
รวม 100% (2,679)	12.4(332)	31.2(836)	29.5(790)	17.0(455)	9.9(266)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรส เป็นตัวแปรอีกตัวหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด เพราะโดยปกติจะพบว่าสตรีที่สมรสไม่นานน่าจะมีความสนใจในเรื่องเพศมากกว่าสตรีที่สมรสมานาน และจากผลงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรสน้อยจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเร็วกว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรสมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาสมรสกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด ในการศึกษาที่แสดงไว้ในตารางที่ 8 พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรสน้อยจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเร็วกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสมาก ซึ่งก็เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ พบว่าสัดส่วนสะสมของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดของสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี สูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี และต่ำสุดในสตรีที่สมรสมากกว่า 10 ปี กล่าวคือ สตรีที่สมรสนาน 0-4 ปี มีร้อยละ 23.1 ขณะที่สตรีที่สมรสนาน 5-9 ปี มีร้อยละ 17.3 และร้อยละ 13.8 ในสตรีที่สมรสนาน 10 ปีขึ้นไป และเมื่อพิจารณาจากระยะเวลามัธยมศึกษาที่พบแบบแผนความสัมพันธ์ในลักษณะเดียวกัน คือ สตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปี มีระยะเวลามัธยมศึกษาของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ 2.9 เดือนหลังคลอด เปรียบเทียบกับ 3.2 เดือน และ 3.5 เดือน ในสตรีที่สมรสนาน 5-9 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ตามลำดับ จากแบบแผนความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับการศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเกี่ยวกับสตรีหลังคลอด เช่น รายงานของ Kensey et al. (1953: 346-352) ที่พบว่า สตรีหลังคลอดภายใน 6 สัปดาห์ ที่กลุ่มสตรีที่มีเพศสัมพันธ์น้อยที่สุดคือกลุ่มสตรีที่สมรสนาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่สมรสมานานความสนใจในเรื่องเพศ อาจมีแนวโน้มลดลงหรือเบื่อก็ได้ ตรงข้ามกับสตรีที่สมรสไม่นาน ความสนใจในเรื่องเพศยังมีอยู่

แต่อย่างไรก็ตาม จะพบแบบแผนความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัดจนภายใน 6 เดือนหลังคลอด หลังจากนั้นคือภายใน 7-12 เดือนหลังคลอด กลับพบว่าสตรีที่สมรสนาน 0-4 ปี มีอัตราส่วนร้อยละของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่ต่ำกว่าสตรีที่สมรสนาน 5-9 ปี แต่ความแตกต่างก็มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตารางที่ 8 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามระยะเวลาสมรส

เดือนที่เริ่มมีเพศ สัมพันธ์หลังคลอดบุตร	ระยะเวลาสมรส (ปี)		
	0-4	5-9	10+
ภายใน 1 เดือน	.017	.014	.014
ภายใน 2 เดือน	.231	.173	.138
ภายใน 3 เดือน	.525	.440	.329
ภายใน 4 เดือน	.777	.758	.680
ภายใน 5 เดือน	.853	.845	.792
ภายใน 6 เดือน	.900	.891	.856
ภายใน 7 เดือน	.926	.928	.909
ภายใน 8 เดือน	.936	.940	.921
ภายใน 9 เดือน	.940	.946	.927
ภายใน 10 เดือน	.944	.947	.929
ภายใน 11 เดือน	.946	.951	.931
ภายใน 12 เดือน	.946	.952	.931
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	2.91	3.19	3.49
รวม 100% (2,679)	50.1(1341)	28.9(774)	21.1(564)

ศูนย์วิจัยทันตสุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. จำนวนบุตรที่มีชีวิต

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 9 แสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดตามเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนล่าสุด และจำนวนบุตรที่มีชีวิต พบว่า สัดส่วนสะสมของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดในกลุ่มสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 2 คน สูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 0-1 คน และต่ำสุดในกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่า 3 คน กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 2 คน มีอัตราส่วนร้อยละของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์เท่ากับร้อยละ 23.5 รองลงมาคือร้อยละ 21.4 และร้อยละ 13.2 สำหรับสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 0-1 คน และมากกว่า 3 คนตามลำดับ และพบว่าระยะเวลามัธยฐานประมาณ 3 เดือนเช่นกันในกลุ่มสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 0-1 คน และ 2 คน ในขณะที่สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่า 3 คน มีเท่ากับ 3.4 เดือน

จากผลการวิเคราะห์นี้จึงอาจสรุปได้ว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต เป็นไปได้ทั้ง 2 ทิศทาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยอาจจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเร็วหรือช้ากว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก (คือสัดส่วนสะสมของสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 0-1 คน สูงกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่า 3 คน ในขณะที่เดียวกันจะต่ำกว่าสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวน 2 คน และจะต่ำกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากกว่า 3 คนภายใน 7-12 เดือนหลังคลอด) จะมีเพียงภายในช่วง 3 เดือนหลังคลอดเท่านั้นที่กลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยมีสัดส่วนสะสมของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดที่สูงกว่ากลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า จากผลงานวิจัยบางส่วนพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด เป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ คือสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยอาจจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดทั้งเร็วหรือช้า การที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีทิศทางไม่ชัดเจนอาจเป็นเพราะว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น อายุ กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยอาจจะ เป็นสตรีที่มีอายุมาก ความต้องการและความสนใจในเรื่องเพศจึงอาจมีน้อยกว่า ในขณะที่สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากอาจเป็นสตรีที่มีอายุน้อย ความต้องการในเรื่องเพศจึงอาจมีมากกว่าตามที่ได้พิจารณาไปแล้ว ที่พบว่าอายุของสตรีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงนำเอาตัวแปรอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด เข้าร่วมในการศึกษาด้วย โดยเป็นตัวแปรควบคุม

ตารางที่ 9 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

เดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร	จำนวนบุตรที่มีชีวิต		
	0-1	2	3+
ภายใน 1 เดือน	.014	.023	.010
ภายใน 2 เดือน	.214	.235	.132
ภายใน 3 เดือน	.512	.501	.361
ภายใน 4 เดือน	.754	.795	.702
ภายใน 5 เดือน	.830	.868	.814
ภายใน 6 เดือน	.880	.910	.874
ภายใน 7 เดือน	.909	.944	.916
ภายใน 8 เดือน	.922	.952	.929
ภายใน 9 เดือน	.928	.952	.937
ภายใน 10 เดือน	.933	.955	.937
ภายใน 11 เดือน	.936	.956	.941
ภายใน 12 เดือน	.936	.957	.941
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	2.96	3.0	3.41
รวม 100% (2,679)	34.4(921)	32.8(880)	32.8(878)

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 10 แสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนล่าสุด กับจำนวนบุตรที่มีชีวิต และอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์ยังคงเดิม กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 2 คน เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดเร็วกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตรวม 0-1 คน และ 3 คนขึ้นไป ทั้งในกลุ่มสตรีที่มีอายุ 13-29 ปีเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด และกลุ่มสตรีที่มีอายุ 30 ปีและมากกว่าเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด กล่าวคือ เมื่อพิจารณาสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอด ในกลุ่มสตรีที่มีอายุ 13-29 ปีเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด และมีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 2 คน มีอยู่ร้อยละ 25.1 รองลงมาคือ 21.9 และ

14.0 สำหรับสตรีที่มีจำนวนบุตรมีชีวิต 0-1 คน และ 3 คนขึ้นไป ตามลำดับ สำหรับในกลุ่มสตรีที่มีอายุ 30 ปีและมากกว่าเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต 2 คน มีอยู่ร้อยละ 16.2 และร้อยละ 14.0, 12.6 เป็นสตรีที่มีจำนวนบุตรมีชีวิต 0-1 คน และ 3 คนขึ้นไป ตามลำดับ ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทยกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตจากข้อค้นพบนี้ คาดว่าจะเป็นลักษณะแบบแผนเฉพาะของสตรีไทย

ตารางที่ 10 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตและอายุ เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด

เดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร	อายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด (13-29 ปี)			อายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด (30+)		
	0-1	2	3+	0-1	2	3+
ภายใน 1 เดือน	.015	.024	.016	.000	.020	.005
ภายใน 2 เดือน	.219	.251	.140	.140	.162	.126
ภายใน 3 เดือน	.523	.510	.408	.345	.457	.323
ภายใน 4 เดือน	.760	.800	.753	.676	.768	.660
ภายใน 5 เดือน	.838	.870	.860	.716	.862	.776
ภายใน 6 เดือน	.882	.913	.918	.853	.898	.838
ภายใน 7 เดือน	.909	.944	.938	.915	.943	.897
ภายใน 8 เดือน	.922	.948	.946	.915	.967	.915
ภายใน 9 เดือน	.928	.948	.951	.915	.970	.925
ภายใน 10 เดือน	.934	.951	.951	.915	.970	.925
ภายใน 11 เดือน	.937	.951	.958	.915	.974	.926
ภายใน 12 เดือน	.937	.953	.958	.915	.974	.926
ระยะเวลามีขบวนการ (เดือน)	2.92	2.96	3.27	3.47	3.14	3.53
รวม 100% (2,679)	31.7(848)	26.3(705)	15.1(405)	2.7(72)	6.5(175)	17.7(473)

4. การมีประจำเดือนหลังคลอด

ผลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาคั้งนี้ว่า "สตรีที่มีประจำเดือนหลังคลอดแล้วน่าจะมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอด" แต่ผลจากการวิเคราะห์ในตารางที่ 11 พบความสัมพันธ์ในทางกลับกัน โดยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ พบว่ากลุ่มสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอดมีแนวโน้มของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดที่เร็วกว่าสตรีที่มีประจำเดือนแล้วหลังคลอด โดยพิจารณาจากความแตกต่างของสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดของสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอดจะสูงกว่าสตรีที่มีประจำเดือนหลังคลอด และแบบแผนความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะเดียวกันในทุกๆ ช่วงเดือนหลังคลอด แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างในความสัมพันธ์ดังกล่าวมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือ ร้อยละ 19.9 ของสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอด เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.3 ของสตรีที่มีประจำเดือนหลังคลอด เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังจากคลอดบุตรคนล่าสุด และเช่นเดียวกัน ระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ก็มีความแตกต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือ 3.1 เดือน เปรียบเทียบกับ 3.2 เดือน ในกลุ่มสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอด และมีประจำเดือนหลังคลอดแล้ว

ข้อค้นพบดังกล่าวจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดส่วนใหญ่ไม่รอให้ประจำเดือนก่อนแล้วจึงมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ถ้าสตรีไม่มีความรู้และไม่ใช้การคุมกำเนิดในระยะนี้ และผลการศึกษาที่แตกต่างจากรายงานของ Kensey (1973 อ้างถึงใน ภารดี ชาณสมร, 2530: 13) คือ พบว่าสตรีจะรู้สึกปลอดภัยที่จะกลับมา มีเพศสัมพันธ์หลังจากน้ำคาวปลาหมด และกลับมา มีประจำเดือนแล้ว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยอื่น เช่น ความต้องการทางเพศทั้งของสตรีและสามีที่อาจมีอิทธิพลมากกว่าความกลัวการตั้งครรภ์ และในสตรีบางรายมีช่วงเวลาไม่มีประจำเดือนหลังคลอดนาน เช่น พบว่าระยะเวลามัธยฐานของช่วงเวลาไม่มีประจำเดือนหลังคลอดของสตรีไทยอยู่ในช่วงประมาณ 5 เดือน (Chayovan, Kamnuansilpa, and Knodel, 1988: 29-30) หรืออาจเป็นไปได้ว่าสตรีเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องการใช้การคุมกำเนิดก่อนมีเพศสัมพันธ์

ตารางที่ 11 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการมีประจำเดือน หลังคลอด

เดือนที่ เริ่มมี เพศ สัมพันธ์หลังคลอดบุตร	การมีประจำเดือนหลังคลอด	
	มี	ไม่มี
ภายใน 1 เดือน	.013	.029
ภายใน 2 เดือน	.193	.199
ภายใน 3 เดือน	.455	.465
ภายใน 4 เดือน	.746	.783
ภายใน 5 เดือน	.833	.864
ภายใน 6 เดือน	.884	.915
ภายใน 7 เดือน	.921	.937
ภายใน 8 เดือน	.934	.937
ภายใน 9 เดือน	.938	.948
ภายใน 10 เดือน	.940	.961
ภายใน 11 เดือน	.942	.961
ภายใน 12 เดือน	.943	.961
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	3.16	3.11
รวม 100% (2,679)	88.6 (2373)	11.1 (298)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. การให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอด

ผลจากตารางที่ 12 แสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดตามเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรคนล่าสุด จำแนกตามการให้และไม่ให้หมคนเองแก่บุตร พบว่า สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ภายใน 2 เดือนหลังคลอดในสตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอด จะสูงกว่าสตรีที่ไม่ได้ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดเล็กน้อย ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่แรกว่า สตรีที่ไม่ได้ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดน่าจะมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตร นั่นคือ จากการศึกษาเมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด พบว่า สตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดมีอัตราส่วนร้อยละของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ร้อยละ 19.5 เปรียบเทียบกับสตรีที่ไม่ได้ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอด มีร้อยละ 14.5 และเมื่อพิจารณาถึงระยะเวลามัธยฐาน พบว่า สตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดมีระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเท่ากับ 3.1 เดือน ซึ่งเร็วกว่าสตรีที่ไม่ได้ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดเพียงเล็กน้อย คือมีระยะเวลามัธยฐานเท่ากับ 3.2 เดือน

แต่อย่างไรก็ตาม แบบแผนความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น เริ่มเปลี่ยนไปในทางตรงข้ามภายในช่วง 4-9 เดือนหลังคลอด กล่าวคือ พบว่าสัดส่วนสะสมที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดของสตรีที่ไม่ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดจะมีระดับสูงขึ้น มากกว่าสตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอดที่มีสัดส่วนสะสมเพิ่มขึ้นต่ำกว่าเมื่อเปรียบเทียบกัน แต่ก็มีผลแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เหตุที่ผลการศึกษานี้ได้ผลแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ ภารดี ชาณสมร (2530: 57) ที่พบว่า สตรีที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามีเพศสัมพันธ์ภายใน 6 สัปดาห์หลังคลอดต่ำกว่าสตรีที่ไม่ได้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าสตรีจากการศึกษานี้ อาจมีความเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงที่ยังให้หมคนเองแก่บุตรจะปลอดภัยจากการตั้งครรภ์ เพราะ สตรีที่ให้หมคนเองแก่บุตรจะมีการตกไข่ช้ากว่าสตรีที่ไม่ได้ให้หมคนเองแก่บุตรหลังคลอด (Perez et al., 1971: 1141-1143)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการให้นมตนเอง
แก่บุตรหลังคลอด

เดือนที่ เริ่มมี เพศ สัมพันธ์หลังคลอดบุตร	การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด	
	ให้	ไม่ให้
ภายใน 1 เดือน	.016	.000
ภายใน 2 เดือน	.195	.145
ภายใน 3 เดือน	.458	.416
ภายใน 4 เดือน	.749	.763
ภายใน 5 เดือน	.836	.846
ภายใน 6 เดือน	.887	.889
ภายใน 7 เดือน	.922	.933
ภายใน 8 เดือน	.934	.940
ภายใน 9 เดือน	.939	.940
ภายใน 10 เดือน	.942	.940
ภายใน 11 เดือน	.944	.940
ภายใน 12 เดือน	.944	.940
ระยะเวลามัธยฐาน (เดือน)	3.14	3.24
รวม 100% (2,679)	93.2(2497)	6.8(182)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษารังนี้ว่า "สตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดแล้วหลังคลอด น่าจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วกว่าสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด" ผลจากตารางที่ 13 แสดงสัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด บุตรตามเดือนที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด และการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ภายใน 2 เดือนหลังคลอดกลุ่มสตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดมีอัตราส่วนร้อยละของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดคือ ร้อยละ 19.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 15.6 และพบแบบแผนความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะดังกล่าว โดยมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในทุกๆ ช่วงเดือนหลังคลอด เมื่อพิจารณาถึงระยะเวลามัธยฐานก็พบว่า กลุ่มสตรีที่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดมีระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์ที่เร็วกว่ากลุ่มสตรีที่ไม่มีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอดเช่นกัน คือ 3.1 เดือน เปรียบเทียบกับ 3.4 เดือน

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และการศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นผลจากคำแนะนำที่สตรีหลังคลอดได้รับจากบุคลากรทางแพทย์ เกี่ยวกับการใช้การคุมกำเนิดก่อนการมีเพศสัมพันธ์ เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งสอดคล้องกับการเผยแพร่ความรู้ เรื่องการวางแผนครอบครัวตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ผ่านมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 สัดส่วนสะสมของสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตร จำแนกตามการใช้การคุมกำเนิด
หลังคลอด

เดือนที่ เริ่มมี เพศ สัมพันธ์หลังคลอดบุตร	การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด	
	มีการใช้	ไม่มีการใช้
ภายใน 1 เดือน	.017	.004
ภายใน 2 เดือน	.198	.156
ภายใน 3 เดือน	.465	.399
ภายใน 4 เดือน	.763	.657
ภายใน 5 เดือน	.850	.743
ภายใน 6 เดือน	.901	.795
ภายใน 7 เดือน	.937	.822
ภายใน 8 เดือน	.947	.844
ภายใน 9 เดือน	.951	.852
ภายใน 10 เดือน	.954	.852
ภายใน 11 เดือน	.956	.857
ภายใน 12 เดือน	.957	.857
ระยะเวลามีบุตร (เดือน)	3.12	3.39
รวม 100% (2,679)	88.7(2376)	11.3(303)

โดยสรุป แบบแผนการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทยโดยทั่วไป พบว่า สตรีเกือบทั้งหมด (คือร้อยละ 94.4) เริ่มเพศสัมพันธ์ภายใน 12 เดือนหลังคลอด โดยสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์เร็วคือ ภายใน 2 เดือนหลังคลอด มีอยู่ร้อยละ 19.3 และระยะเวลามัธยฐานของการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดประมาณ 3 เดือน และเมื่อศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างในลักษณะทางประชากรกับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรพบว่า ตัวแปรที่มีแบบแผนความสัมพันธ์กันทางที่ชัดเจนและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ ตัวแปรอายุของสตรีเมื่อคลอดบุตร คนล่าสุด ระยะเวลาสมรส การใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรเร็วมัก เป็นกลุ่มสตรีที่มีอายุน้อย เมื่อคลอดบุตรคนล่าสุด มีระยะเวลาสมรสสั้น และมีการใช้การคุมกำเนิดหลังคลอด ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทางที่ชัดเจน แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ การมีประจำเดือนหลังคลอด การให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่เริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรเร็วมัก เป็นกลุ่มสตรีที่ยังไม่มีประจำเดือนหลังคลอด และเป็นกลุ่มสตรีที่ให้นมตนเองแก่บุตรหลังคลอด

ส่วนตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิต มีแบบแผนความสัมพันธ์ในทางที่ไม่ค่อยชัดเจน กับการเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรของสตรีไทย กล่าวคือ สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยอาจจะเริ่มมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดบุตรทั้งเร็วหรือช้ากว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อนำตัวแปรอายุเมื่อคลอดบุตรคนล่าสุดมาศึกษาพร้อมด้วยโดยเป็นตัวแปรควบคุม ปรากฏว่าความสัมพันธ์ยังคงเดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย